

มติชนรายวัน

พ.ศ. 8 เม.ย. 53

“ราชประสงค์” กับการจับตัวประกัน

วราภรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
(รวม 3 หน้า)

การเคลื่อนพลไปสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครตลอดจนยึดสี่แยกราชประสงค์และผ่านฟ้าของกลุ่มคนเสื้อแดง โดยแท้จริงแล้วก็คือ “การจับกรุงเทพฯ เป็นตัวประกัน” นั่นเอง โดยจะปล่อยก็ต่อเมื่อนายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภา ในการ “จับตัวประกัน” นั้นบางครั้งเกิดสิ่งที่เรียกว่า Stockholm Syndrome หรือการเกิดขึ้นของความเห็นอกเห็นใจใจผู้ก่อการโดยตัวประกัน นำพิจารณาว่า “การจับกรุงเทพฯ เป็นตัวประกัน” ครั้งนี้ มีโอกาสที่ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่

Stockholm Syndrome (SS) อธิบายปรากฏการณ์ทางจิตวิทยาที่ตัวประกันแสดงความเห็นใจและมีความรู้สึกด้านดีกับผู้จับตนมาอย่างตรงข้ามกับสิ่งที่น่าจะเกิดขึ้น ในทางวิชาการจิตแพทย์ชื่อ นายแพทย์ Frank Ochberg เป็นผู้ให้คำอธิบาย SS อย่างน่าสนใจ

SS มีที่มาจากเหตุการณ์ปล้นธนาคารชื่อ Kreditbanken ในเขต Norrmalmstorg ในกรุง Stockholm ของประเทศสวีเดนโดยกลุ่มโจรปล้นได้จับลูกจ้างธนาคารเป็นตัวประกันเป็นเวลา 5 วันในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1973 หลังเหตุการณ์เมื่อปลอดภัยแล้วตัวประกันกลับแก้ต่างให้โจร และในระหว่างการเป็นตัวประกันก็มีความรู้สึกร่วมในการเห็นอกเห็นใจผู้จับด้วย

ในปี 1974 SS ก็เป็นที่รู้จักกันมากยิ่งขึ้นเมื่อ Patty Hearst ลูกสาวมหาเศรษฐีแห่งตระกูลเจ้าของหนังสือพิมพ์ใหญ่ของสหรัฐอเมริกาถูกกลุ่มผู้ก่อการร้าย Symbionese Liberation Army จับตัวไปเรียกค่าไถ่ หลังจากถูกจับไป 2 เดือน เธอก็ร่วมปล้นธนาคารกับผู้จับอย่างแข็งขัน SS จึงเป็นเรื่องดังขึ้นมาอีกครั้ง

คำถามสำคัญก็คืออะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ร้อยละ 27 ของเหยื่อตัวประกันมีหลักฐานของการเกิด SS ขึ้นในตัวประกัน (จากประมาณการของ Hostage Barricade Database System ของ FBI)

จากการศึกษา SS ยาวนานพอควรก็พบว่าเงื่อนไขจำเป็นที่จะก่อให้เกิด SS มีดังต่อไปนี้
(1) การไม่ทำร้ายร่างกายเหยื่อโดยผู้จับ (2) เหยื่อถูกตัดขาดจากข่าวสารภายนอกจนต้องพึ่งพาผู้จับอย่างเต็มที่ (3) ผู้จับควบคุมความต้องการพื้นฐานของเหยื่อเพื่อความอยู่รอดของชีวิต (4) การมี

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อและผู้ถูกจับอย่างต่อเนื่อง (5) มีระดับของอารมณ์หรือความรู้สึกร่วมกันสูง (6) เหยื่อเห็นว่าผู้จับได้แสดงความมีเมตตา

Frank Ochberg อธิบาย SS ว่าคือ “ความล้ากันในบุญคุณขั้นพื้นฐานที่ให้ชีวิต” ซึ่งไม่แตกต่างไปจากสิ่งที่ทารกทั้งหลายรู้สึก กล่าวคือมันเป็นกลยุทธ์คล้ายทารกที่สร้างความรู้สึกผูกพันกับผู้ใหญ่ที่มีอำนาจมากที่สุดเพื่อที่จะทำให้เกิดความเป็นไปได้สูงสุดที่ผู้ใหญ่คนนี้จะช่วยให้ตนเองมีชีวิตรอด

ปัจจัยร่วมสำคัญที่สุดที่เอื้อให้เกิด SS ก็คือการไม่ทำร้ายร่างกายตัวประกันไม่ว่าในลักษณะใด การที่เหยื่อเห็นว่าผู้จับให้ความเมตตาและเกิดความเข้มข้นของอารมณ์หรืออุดมการณ์ในการจับตัวประกัน

เมื่อพิจารณาการจับกรุงเทพมหานคร หรือแท้จริงแล้วคือประเทศไทยเป็นตัวประกัน ก็เห็นว่าไม่มีโอกาสที่ SS จะเกิดขึ้นได้เลย เนื่องจากในเบื้องต้นมิใช่การจับตัวประกันแบบใช้อาวุธจริง นอกจากนี้กลุ่ม นปช. หรือคนเสื้อแดงได้ “ทำร้าย” เหยื่ออย่างร้ายแรง อย่างไรก็ตามจะว่า จะประท้วงด้วยวิธีการสันติและอหิงสา และอย่างไรก็ตาม “เมตตา” (ลองถามความรู้สึกของคนไข้โรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งอยู่ตรงสี่แยกราชประสงค์ว่าได้รับความเมตตาเพียงใด)

สิ่งที่เหยื่อเห็นก็คือความหึงหวง โอหังในอำนาจที่แกนนำคิดว่าตนเองมี อันจะเห็นได้จากการใช้คำพูดและกิริยาท่าทาง จนทำให้คนกรุงเทพฯ จำนวนมากซึ่งได้ออกทนกับความลำบากจากการจราจรและการทำมาหากินมานานรู้สึกเกลียดชังมากกว่าจะรู้สึกว่าได้รับความเมตตาแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ความเข้มข้นของอารมณ์หรืออุดมการณ์นั้นมีให้เหยื่อเห็น แต่เหยื่อจำนวนมากก็รู้ทันว่าวาระซ่อนเร้นของ “อุดมการณ์” นั้นโดยแท้จริงแล้วคืออะไร ใครเป็นผู้กดปุ่มอยู่เบื้องหลัง เหยื่อจึงไม่มีอารมณ์ร่วมด้วย จะมีก็แต่ความชิงชังเท่านั้น

คนไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ จำนวนไม่น้อยไม่เคยมีความรู้สึกเกลียดชังใครอย่างรุนแรงในหัวใจเนื่องจากมีธรรมอยู่ในหัวใจ แต่เมื่อต้องประสบกับความมุงร้ายให้บ้านเมืองเกิดปัญหาประเทศเสียประโยชน์ ผู้คนเดือดร้อนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว จึงถูกสอนให้รู้จักความเกลียดชังอย่างน่าเศร้าใจ

เมื่อคำนึงกลุ่มอาการตรงกันข้ามที่มีชื่อว่า Lima Syndrome ซึ่งหมายถึงการเห็นอกเห็นใจเหยื่อของผู้จับตัวประกัน ก็ไม่เห็นว่าจะเกิดขึ้นได้อีก เนื่องจากสิ่งที่เหยื่อเห็นคือการก่นด่า ความหยาบคาย การบิดเบือนความจริง และการไม่รักษาสัจจะ ซึ่งเป็นธาตุแท้ที่มีได้เสแสร้งของผู้จับ

Lima Syndrome มาจากการจับตัวประกันของกลุ่ม Túpac Amaru Revolutionary Movement (คำย่อคือ MRTA ซึ่งไม่เกี่ยวกับรถไฟใต้ดินไทยแต่อย่างใด) ในเมือง Lima ประเทศเปรูในเดือนธันวาคมของปี 1996 ที่บ้านพักเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงลิมา

ตัวประกันมีเป็นร้อยคนทั้งคนเปรู (แม่และน้องชายของประธานาธิบดี Fujimori ของเปรู) ซึ่งมีทั้งนักการเมือง (Alejandro Toledo ต่อมาเป็นประธานาธิบดี) ผู้พิพากษาศาลฎีกา หัวหน้าตำรวจหน่วยปราบปรามผู้ก่อการร้าย ฯลฯ ตลอดจนแขกฝ่ายญี่ปุ่น ในเวลาไม่กี่วัน MRTA ซึ่งมีจำนวน 14 คน ก็ปล่อยตัวประกันซึ่งเป็นคนสำคัญจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากสงสารและเห็นใจเหยื่อ อย่างไรก็ตามตัวประกันที่เหลือถูกจับไว้เป็นเวลาอีกกว่า 4 เดือนกว่าจะถูกช่วยเหลือออกมาได้เกือบทุกคน เมื่อมีการบุกเข้าไปช่วย และ MRTA ทั้ง 14 คน ถูกฆ่าตายหมด

เป็นที่เชื่อได้ว่า Stockholm และ Lima Syndrome ไม่มีทางเกิดขึ้นได้ในกรณีของไทย เนื่องจากพฤติกรรมของผู้จับห่างไกลจากการไม่ “ทำร้าย” ไร้ความเมตตา และไม่มีอารมณ์หรืออุดมการณ์ร่วม

อย่ามัวละเมอเพ้อหา Stockholm หรือ Lima Syndrome หากอยากจะทำให้มีการปล่อย “ตัวประกัน” ประชาชนก็ควรเห็นอกเห็นใจความตั้งใจแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธีและอย่างอดกลั้นของฝ่ายรัฐบาล และร่วมกันสร้างแรงกดดันการชุมนุมที่ผิดกฎหมายของฝ่าย นปช.

อย่าลืมนว่าการพ่ายแพ้ของฝ่ายรัฐบาลซึ่งก็คือการยอมยุบสภาภายในเวลา 15 วัน (ในสภาพปัจจุบันจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของบ้านเมืองเราได้) จะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนกดดันรัฐบาลให้เร่งปราบปรามสลายการชุมนุมซึ่งแน่นอนว่ามีคนต้องการให้เกิดการตายขึ้นในระหว่างนั้นจนเกิดการจลาจล ฆาตกรรม มีการหย่าศึก และผู้กดขี่จะได้เงื่อนไต่ดีกว่าเพียงแค่ยุบสภา

ประชาชนต้องหันไปสร้างแรงกดดัน นปช. แทนที่จะกดดันรัฐบาล จึงจะทำให้กระสุนที่เตรียมไว้ของผู้สร้างปัญหาด้านครับ

.....